

10.33537/sobild.2020.11.2.21

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 29.11.2019
Kabul edildiği tarih: 08.05.2020
Yayınlanma tarihi: 30.06.2020

Article Info

Date submitted: 29.11.2019
Date accepted: 08.05.2020
Date published: 30.06.2020

HANDERANG(韓德讓) IN YAŞAMI -LIAO SHİH(遼史) TARİH KAYNAKLARINDA GEÇEN HANDERANG HAKKINDAKİ LIEZHUAN(列傳) KAYITLARI ÜZERİNDEN

THE LIFE OF HANDERANG(韓德讓)

-FOCUSING ON HISTORY OF LIAO(遼史) FROM THE LIFE OF
HANDERANG

Younghee LEE

Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü,
doktora öğrencisi, tomato3077@gmail.com

Anahtar sözcükler

Han Derang(韓德讓); Liao
Hanedanı(遼); Song Hanedanı(宋);
Liao Shengzong(遼 聖宗);
Chanyuan Antlaşması(澶淵之盟).

Keywords

Han Derang(韓德讓); Liao(遼);
Song(宋); Liao Shengzong(遼 聖宗);
Chanyuan Treaty(澶淵之盟).

Öz

YelüAbaoji(耶律阿保機)'nin Hitaylar(Qidan:契丹)'ı birleştirmesiyle 916 yılında Mançurya(滿洲)'da Liao Hanedanlığı(遼) kurulmuştur. Daha sonra çevre bölgeleri de fethederek gelişme göstermiştir. 926 yılında Balhae Krallığı(渤海)'nu yıkarak Mançurya bölgesini hakimiyeti altına almış ve Çin'in Song Hanedanlığı(宋) ile yaptığı birçok savaş sonucunda Kuzeydoğu Asya'nın lider devleti konumuna yükselmiştir. Daha sonra Song Hanedanlığı ile Chanyuan Antlaşması(澶淵之盟)'nin yapılması sonucunda Kuzeydoğu Asya'da güç dengesi kurulmuştur. Bu dönemde aktif rol oynayan kişi ise Handerang(韓德讓)'dir. Hanzu(漢族) kökenli olan Handerang(韓德讓:941-1011), Liao Hanedanlığı'ndan Jingzong(景宗) döneminde memuriyete başlamış ve Shengzong(聖宗) döneminin sonuna kadar vezir olarak görev yapmıştır. Handerang'ın dedesi Hanzhigu(韓知古), Liao Hanedanlığı'na esir olarak gelmiştir. Handerang'ın babası Hankuangsi(韓匡嗣)'nin ise Liao Hanedanlığı'nda bürokrat olması sonucunda aile yükselme göstermeye başlamıştır. Daha sonra Handerang, Shengzong'un Liao Hanedanlığı tahtına çıkmasında önemli bir rol oynayınca ailesi de Liao Hanedanlığı'nda önemli aileler arasına girmeye başlamıştır. Ayrıca Song Hanedanlığı ile yapılan çok sayıda savaşta aktif bir çalışma göstermiştir. Handerang, Liao Hanedanlığı ile Song Hanedanlığı arasında Chanyuan Antlaşması'nın imzalanmasını sağlayarak Liao Hanedanlığı'nı güçlü bir devlet haline getiren ve Kuzeydoğu Asya'da güç dengesinin oluşmasını sağlayan kişidir. Handerang, Hanzu kökenlidir ancak Liao Hanedanlığı'nda bürokrat ve vezir olarak faaliyet göstermiştir. Bu durumun Handerang ile Osmanlı'nın devşirme kökenli vezirleri arasında ortak bir nokta olduğu söylenebilir. Ayrıca Handerang, Büyük Selçuklu Devleti döneminde vezir olan Nizamü'l-Mülk(1018-1092) ile de karşılaştırılabilir. Handerang'ın hayatını öğrenmek amacıyla bu çalışmada Liaoshi(遼史) tarih kaynaklarında geçen Handerang hakkındaki Liezhuan(列傳) kayıtları incelenecektir.

Abstract

Yelüabaoji unified the Khitans and established Liao Dynasty around Manchuria in 916. The dynasty then occupied its surrounding areas in its growth path. It made Balhae collapse in 926, thus obtaining dominance over Manchuria. After engaging in war several times with Song Dynasty in China, it grew into a central state in Northeast Asia. It finally made the Chanyuan Treaty with Song, completing the power balance in Northeast Asia. It was Han Derang that made a prominent contribution during this time. Han Derang(941-1011) was Han Chinese, starting his career in public office during the reign of Emperor Jingzong of Liao and serving the dynasty as a prime minister into the reign of Emperor Shengzong. His grandfather Han Zhigu became a captive in Liao, and his father Han Kuangsi held a government position in the dynasty and thus propelled his family into the growth course. As Han Derang exerted much influence on the enthronement of Emperor Shengzong, his family emerged as one of the most powerful families in the dynasty. He played active roles in several wars against Song, catapulted Liao into a power state by making the Chanyuan Treaty happen between Liao and Song, and completed the power balance in Northeast Asia. Even though he was Han Chinese, he was active as a government official and prime minister of Liao, which has something to do with vezirs of Devşirme in the Ottoman Empire. Han Derang is also comparable to Nizam al-Mulk (1018 ~ 1092) that was vizier of Seljuq Empire. Trying to figure out Han Derang's life, the study set out to reorganize it based on his biographies in the history of Liao.

Giriş

Liao Hanedanlığı(遼), Yelüabaoji(耶律阿保機)'nin Hitaylar(Qidan:契丹)'ı birleştirmesiyle 916 yılında Mançurya(滿洲)'da Liao Hanedanlığı(遼) kurulmuştur. Liao Hanedanlığı(遼), çevre bölgeleri hızlı bir şekilde ele geçirerek gelişme göstermiştir. 926 yılında Balhae Krallığı(渤海)'ni yıkarak Mançurya bölgesini hakimiyeti altına almıştır. Daha sonra Çin'in Song Hanedanlığı(宋), Kore Yarımadası'nın ise Goryeo Hanedanlığı(高麗) ile çok sayıda savaş yaparak Kuzeydoğu Asya'nın lideri konumuna gelmiştir. Liao Hanedanlığı, Song Hanedanlığı ile Yanyunshiliuzhou(燕雲十六州)¹ bölgesinin hakimiyeti için çatışmaya girmiştir. Liao Hanedanlığı, Song Hanedanlığı ile giriştiği savaştan galip ayrılınca aralarında Chanyuan Antlaşması(澶淵之盟)² yapılmış ve Song Hanedanlığı ile barış sağlanmıştır. Ancak Goryeo Hanedanlığı'na karşı yapılan seferleri de başarısız olmuştur. Nihayetinde, Kuzeydoğu Asya'da Liao Hanedanlığı, Song Hanedanlığı ve Goryeo Hanedanlığı'nın güç dengesi oluşmuştur(Jung Soo Han, 2012, s.103-133). Böyle önemli olayların gerçekleştiği bu tarih akışının ortasında ise Hanzu(漢族) kökenli Handerang(韓德讓:941-1011) bulunuyordu. Handerang, Hanzu kökenlidir ancak Liao Hanedanlığı'nın veziri olarak üstün siyasi ve askeri yeteneklere sahip bir kişiydi ve Chanyuan Antlaşması'na öncülük ederek Kuzeydoğu Asya'da güç dengesinin oluşturulmasını sağlamıştır(LS, 82, 12). Ayrıca Handerang'ın, yeniden doğduğu topraklar olan Liao Hanedanlığı'nın yönetim sistemini ıslah ederek, Liao Hanedanlığı'nı güçlü bir devlet haline getiren kişi olduğu söylenebilir. Onun başarıları ve icraatları, Büyük Selçuklu veziri olan Nizamü'l-Mülk(1018-1092) ile karşılaştırılabilir. Ayrıca bu iki vezirin yaşadıkları dönem de birbirine oldukça yakındır. Yeniden doğduğu topraklar olan Büyük Selçuklu Devleti'nin temellerini sağlamlaştıran Nizamü'l-Mülk'ün ve Liao Hanedanlığı'nın temelini oluşturan Handerang'ın yaşadıkları döneme öncülük eden üstün yetenekli vezirler oldukları söylenebilir. Bu sebeple bu araştırmada Liaoshi³'de geçen

Handerang hakkındaki Liezhuan(列傳: biyografiler) kayıtları üzerinden Handerang'ın yaşamı incelenecektir.

1. Handerang'ın Doğumu ve Yetişme Dönemi

Liao Hanedanlığı, Hitaylar tarafından fetihler yapılarak kurulan bir devletti ve bünyesinde çok sayıda farklı etnik grubu barındırıyordu(İkjoo Chol, 1988, s.135-159). Özellikle de çok sayıda Hanzu kökenli bürokrat, Liao Hanedanlığı'nda olmuş ve faaliyet göstermiştir. Bu kişiler, Liao Hanedanlığı'nın yönetiminde ihtiyaç duyduğu insan gücünü arttırmak için faydalanmayı amaçladığı fetih savaşı sürecinde boyun eğerek teslim olanlar ve esir olanlar olarak iki gruba ayrılabilir. Liao Hanedanlığı'na boyun eğerek teslim olan Hanzu kökenli bürokratlar, daha önce yaşamlarını sürdürdükleri devlette siyasi olarak baskı görmüş veya dışlanmış kişilerdi. Bu bürokratlar, Liao Hanedanlığı'nın fetih savaşları yaptığı süreçte boyun eğip teslim olarak yerine getirdikleri memuriyet ve pozisyonları ile kabul görmüş ve Liao Hanedanlığı'nın yönetici sınıfına kadar yükselmişlerdir. Bu kişiler arasından özellikle örnek olarak gösterilebilecek kişi Gaoxun(高勳)'dur.

Duzhongwei(杜重威)'nin emri altında çalışan Gaoxun, Duzhongwei'nin Liao Hanedanlığı'ndan Taizong(太宗)'a boyun eğip teslim olması sonucunda onunla birlikte Liao Hanedanlığı'na gitmiştir(İkjoo Chol, 1988, s.135-159). Liao Hanedanlığı hükümdarı Taizong, Duzhongwei'nin teslim olmadan önce bulunduğu Yedouliushou(業都留守)⁴ makamında kalmasına izin vermiştir. Ancak Liao Hanedanlığı hükümdarı Taizong kuzey bölgesine döndüğünde Houhan(後漢) hükümdarı Gaozu(高祖)'nun saldırısıyla karşılaşmış ve bunun sonucunda Duzhongwei idam edilmiştir. Duzhongwei idam edildikten sonra Gaoxun, Hanzu topluluğuna girememiş ve Liao Hanedanlığı'nda kalmıştır. Liao Hanedanlığı hükümdarı Taizong, Gaoxun'u dış siyasetten görevli olan Sifanguanshi(四方館使)⁵ olarak atamış ve bu şekilde Gaoxun Liao Hanedanlığı'nda bürokrat olmuştur(İkjoo Chol, 1988, s.135-159). Daha sonra Gaoxun, Liao Hanedanlığı'nın yönetici sınıfına yükselmiştir(İkjoo Chol,

¹ Yanyunshiliuzhou(燕雲十六州), Houjin(後晉) hükümdarı Shijingtang(石敬瑭)'ın Karahitaylar'a yapacağı askeri desteğin karşılığı olarak 937 yılında Karahitaylar'a devredildiği bölgedir. Günümüzde Beijing(北京) ve Datong(大同)'u merkez alan bölgedir.

² Chanyuanzhimeng(澶淵之盟), Liao Hanedanlığı ve Song Hanedanlığı arasında yapılan barış antlaşmasıdır.

- Song, her yıl Liao Hanedanlığı'na 200 bin Pi(匹) ipek kumaş, 100 bin Liang(兩) gümüş gönderecektir.

- Song hükümdarı Zhenzong, Liao hükümdarı Shengzong'un annesini amca eşi olarak kabul edip iki devlet arasında kardeşlik ilişkisi kurulmuştur.

- Liao ve Song arasındaki sınır çizgisi olduğu gibi korunmuş ve iki devlet esir ve kaçakları birbirine geri göndermiştir.

- Song hükümdarı ve Liao hükümdarı kardeşlik ilişkisi kurmuştur.

- Liao Hanedanlığı, Chanyuan Antlaşması ile Yanyunshiliuzhou bölgesi üzerindeki hakimiyetini kesinleştirmiş ve Song Hanedanlığı'ndan yüksek miktarda vergi alarak ekonomik zenginliği elinde tutmuştur.

³ LS, 28, 12.

⁴ Yedou liushou(業都留守): Eski başkent olan Yedou(業都)'da Liushoufu(留守府) idare işlerini yürütmüştür. Buna benzer memuriyetler olarak Shangjingliushou(上京留守), Nanjingliushou(南京留守) ve Dongjingliushou(東京留守) gösterilebilir. Quanzhiliushoushi(權知留守事), Liushoufu(留守府)'da yapılan memuriyetin adıdır.

⁵ Sifanguanshi(四方館使): Song(宋), Liao(遼) ve Jin(金) dönemlerinde Sifanguan(四方館) kurumunun nazırı olan kişidir. Ana vazifesi diğer ülke elçilerini ağırlamak ve ticari meseleleri idare etmektir.

1988, s.135-159).

Bu bürokratlar dışında ikinci grubu ise esirler oluşturuyordu. Liao Hanedanlığı'nın fetih savaşları sürecinde esir olarak yakalanan kişilerdir. Bu kişiler arasında özellikle örnek olarak gösterilebilecek kişi Hanzhigu(韓知古)'dur. Hanzhigu, esir olarak alınmış ve Liao Hanedanlığı'nda yaşamını sürdürmüştür. Gaoxun gibi Liao Hanedanlığı'nda hemen bürokrat olamamıştı ve bu konuda bir destekçisi de bulunmuyordu. Ancak Liao Hanedanı'ndan olan birisiyle evlenerek yönetici sınıfına yükselmiştir.

Handerang'ın dedesi Hanzhigü'dür. Hanzhigu, Suzhou(蘇州) Yutianxian(玉田縣) kökenlidir. 903 yılında Liao Hanedanlığı hükümdarı Taizu(太祖), Suzhou'yu işgal ettiğinde esir düşmüş ve Liao Hanedanlığı'nda yaşamaya başlamıştır.

耶律隆運, 本姓韓, 名德讓, 西南面招討使匡嗣之子也。統和十九年, 賜名德昌; 二十二年, 賜姓耶律; 二十八年, 復賜名隆運。重厚有智略, 明治體, 喜建功立事。

Yelülongyun(耶律隆運)'un asıl soyismi Han(韓), ismi ise Derang(德讓)'dır ve Xinanmianzhaotaoshi(西南面招討使) olarak görev yapan Kuangsi(匡嗣)'nin oğludur. Tonghe(統和: 983~1011) 19 yılında hükümdar tarafından Dechang(德昌) ismi verilmiştir. Tonghe 22 yılında ise hükümdar tarafından Yelü(耶律) soy ismi verilmiştir. Tonghe 28 yılında, yeniden Longyun(隆運) ismi verilmiştir.⁶

Daha sonra Hanzhigu'nun oğlu Hankuangsi(韓匡嗣)'nin bürokrat olması ile birlikte o da bürokrat olmuştur. Liao Hanedanlığı'nın Balhae Krallığı üzerine yaptığı fetih savaşı sürecinde Hanzhigu başarıları ile takdir görmüş ve Zuominggongchen(佐名功臣)⁷ makamına atanmıştır. Daha sonra Hanzhigu'nun soyu, Hanzu kökenli bürokratlar arasında saygın bir aile olarak yükselme göstermiştir(İkjoon Chol, 1988, s.135-159). Hankuangsi, Liao Hanedanlığı'ndan Jingzong(景宗)'un tahta çıkmasından önce onunla yakın bir ilişki kurmuştur ve Jingzong'un tahta çıkması ile birlikte Shangjingliushou(上京留守) makamına atanmıştır. Ayrıca 971 yılında Hankuangsi, öncelikle Yanwang(燕王) olarak ve sonrasında Nanjingliushou(南京留守) olarak atanmıştır.

Song Hanedanlığı'ndan Taizong, tahta çıkmasının

⁶ LS, 28, 12.

⁷ Zuominggongchen(佐名功臣): Devlete özel katkı sağlayan kişiler için verilen bir bakanlık düzeyidir

⁸ Zhuyingfusheng(燭影斧聲) denmektedir. Song hükümdarı Taizu'nun ardından Taizong'a tahta çıkması birçok şüphe uyandırmış ve bu sebeple Song hükümdarı Taizong tahta çıktıktan sonra da meşruiyetini hakkındaki tartışmalar sürmüştür.

ardından Yanyunshiliuzhou bölgesini geri almak için 979 yılında Liao Hanedanlığı'na saldırmıştır. Yanyunshiliuzhou, Song Hanedanlığı tarafından kaybedilen bir toprak olarak görülmüş ve bu sebeple burası geri alınmaya çalışılmıştır. Bu durum, Liao Hanedanlığı ve Song Hanedanlığı arasında bitmeyen bir çatışma yaşanmasına sebep olmuştur. O dönemde Song Hanedanlığı hükümdarı Taizu vefat edip de yerine Taizong'un tahta geçmesi konusunda bir çok şüphe bulunuyordu.⁸ Bu sebeple Song Hanedanlığı hükümdarı Taizong, kendi yetersiz kalan meşruiyetini sağlamlaştırmak amacıyla eski toprakları olan Yanyunshiliuzhou bölgesini geri almak için 979 yılında Liao Hanedanlığı'na taarruza geçmiştir(Jihhun Park, 2010, s.69-104).

宋兵取河東, 侵燕, 五院糺詳穩奚底、統軍蕭討古等敗歸, 宋兵圍城, 招脅甚急, 人懷二心。隆運登城, 日夜守禦。援軍至, 圍解。及戰高梁河, 宋兵敗走, 隆運邀擊, 又破之。以功拜遼興軍節度使, 徵為南院樞密使。

Song(宋) ordusu Hedong(河東)'u işgal edip de Yan(燕) bölgesine saldırınca Wuyuanjiuxiangwen(五院糺詳穩) bölgesinden Xidi(奚底), Tongjun(統軍) bölgesinden Xiaotaogu(蕭討古) gibi kişiler yenik düşerek geri çekilmiştir. Song ordusu tarafından kalelerin kuşatılarak tutulması ile tehdit artmaya başlamış ve insanlar boyun eğmekle eğmemek arasında kalmıştır. Longyun(隆運), surları geçerek gece gündüz savunmaya devam etmiştir. Destek kuvvetlerin gelmesi ile kuşatma dağıtılmıştır. Gaoliang nehri(高梁河)⁹'de yapılan savaşta Song ordusu hezimete uğratılınca Longyun, Song ordusunu pusuya düşürerek tekrardan yenilgiye uğratmıştır. Bu başarı sonucunda Liaoxingjunjiedushi(遼興軍節度使) makamına getirilmiş ve ardından Nanyuan shumishi(南院樞密使) olarak atanmıştır.¹⁰

Hankuangsi ve Handerang, orduya öncülük ederek Song'un taarruzlarına karşı başarılı bir savunma göstermiş ve Song ordusunu Gaoliang nehri(高梁河)'de bozguna uğratmıştır(Jihhun Park, 2010, s.69-104). Song ordusunun geri çekildiği sırada düzenledikleri taarruzlar ile Song ordusunu tamamen geri püskürtmüşlerdir.¹¹ Başarıları ile takdir gören Handerang,

⁹ Gaolianghe(高梁河:Gaoliang Nehri): Beijing(北京)'den başlayarak Daxing(大興)'in güneydoğusunda Sangganhe(桑干河: Sanggan Nehri) ile birleşerek Wuging(武清)'i geçerek Tianjin(天津)'e dökülür.

¹⁰ LS, 28, 12.

¹¹ 及戰高梁河, 宋兵敗走, 隆運邀擊, 又破之。以功拜遼興軍節度使, 徵為南院樞密使。Bkz. LS, 28, 12.

Liaoxingjunjiedushi(遼興軍節度使)¹² olarak atanmış ve sonrasında Nanyuanshumishi(南院樞密使)¹³ makamına atanmıştır(LS, 82, 12).

Bu şekilde Handerang'ın soyu, dedesi Hanzhigu ve babası Hankuangsi'nin dönemlerinde Hanzu kökenli bürokratlar arasında saygın bir aile olarak yükselme göstermiştir(İkjoon Chol, 1988, s.135-159). Ayrıca Handerang, Song Hanedanlığı'nın saldırılarının geri püskürtüldüğü sırada gösterdiği başarılar ile takdir görmüş ve üst düzey makamlarda görevlendirilmiştir. Handerang, Liao Hanedanlığı hükümdarı Jingzong(景宗) döneminde Dongtouchengfengguan(東頭承奉官)¹⁴, Shumiyuantongshi(樞密院通使)¹⁵ ve Shangjinghuangchengshi(上京皇城使)¹⁶ gibi makamlara atanmıştır ve babasının ardından Shangjing(上京) ve Nanjing(南京) şehirlerinde Quanzhiliushou(權知留守事) makamına atanmıştır(LS, 82, 12). Daha sonrasında Liao Hanedanlığı'ndan Jingzong vefat ettikten sonra Handerang, Liao Hanedanlığı'nda yetki gücünü daha da arttırmıştır.

2. Shengzong(聖宗)'un Tahta Çıkışı ve Handerang Dönemi

Liao Hanedanlığı hükümdarı Jingzong(景宗)'un vefatının ardından Handerang, Jingzonghuanghou(景宗皇后) ve Yelüxiezhen(耶律斜軫) ile birlikte o sırada 12 yaşında olan Liao Hanedanlığı hükümdarı Shengzong(聖宗:982-1031)'un tahta çıkmasında önemli rol oynamıştır. Kayıtlara göre Handerang, sarayı koruyarak Shengzong(聖宗) ve Xiaotaihou(肅太后)'yu güvende tutmuştur(LS. 82, 12.).

景宗疾大漸，與耶律斜軫俱受顧命，立梁王為帝，皇后為皇太后，稱制。隆運總宿衛事，太后益寵任之。

Jingzong(景宗)'un hastalığı giderek şiddetlenince Longyun(隆運), Yelüxiezhen(耶律斜軫) ile birlikte vasiyeti birlikte dinlemiş ve LiangWang(梁王) hükümdar ilan edilmiş, Jingzong(景宗)'un eşi olan Huanghou(皇后) Huangtaihou(皇太后) ilan edilmiştir. Ayrıca Yelülongyun(耶律隆運), zongsuweishi(總宿衛事) olarak atanmış ve Huangtaihou(皇太后) ona daha çok güven duymuş ve değer vermiştir.¹⁷

Liao Hanedanlığı'nda Taizu'nun hakimiyet döneminde, tahtı en büyük oğlun devralması sistemi resmileştirilmeye çalışılmıştır. Ancak boy yapısının önde olması sebebiyle tahta geçme konusunda karışıklıklar olmuştur.¹⁸ Buna rağmen Liao Hanedanlığı'ndan Shengzong, Jingzong'un en büyük oğlu olması ve Handerang ile aynı şekilde sağlam bir destekçi grubuna sahip olması sebebiyle bir sorun olmadan tahta çıkabilmiştir(İkjoon Chol, 1988, s.135-159). Shengzong, Liao Hanedanlığı tarihinde üstün yetenekli bir hükümdar olarak geçmektedir.

Shengzong, 12 yaşında tahta çıkmıştır ve bu dönemde annesi Chengtianxiaotaihou(承天肅太后) kral naibi olmuştur. Xiaotaihou(肅太后), Handerang'ı önemli mevkilere getirmiş ve hükümdarın gücünü sağlamlaştırmak için çabalamıştır. O dönemde Handerang, Liao Hanedanlığı hükümdarı Jingzong vefat ettiğinde onun vasiyetini yerine getirerek hükümdarın yetki gücünü sağlamlaştırmak için özellikle çaba göstermiştir. Handerang, Yizhidachen(易置大臣)¹⁹ ile birlikte birçok devlet hükümdarının askeri gücünü kontrol altında tutmuştur. Ayrıca Xiaotaihou'ya yardım ederek Shengzong'un sağlam destekçisi olarak hizmet etmiştir. Ancak küçük yaşta hükümdarın tahta çıkışı hanedanlığı bir krizin içine sürüklemiştir. Song Hanedanlığı kralı Taizong, Yongxi(雍熙) 3.yılında(986) Yanyunshiliuzhou bölgesini geri almak için ordusunu harekete geçirerek Liao Hanedanlığı'na saldırmıştır ve bu yapılan sefer Song Hanedanlığı tarihinde 'Yongxibeifa(雍熙北伐)' olarak geçmektedir.

¹² Liaoxingjunjiedushi(遼興軍節度使): Jiedushi (節度使), Tang(唐) ve Song(宋) dönemlerinde vali olarak askeri ve idari yönetimlerin hepsini yürüten önemli bir makamdır. Liaoxingjunjiedushi(遼興軍節度使), Liaoxing(遼興) bölgesinde çalışan Jiedushi(節度使) anlamına gelmektedir.

¹³ Nanyuanshumishi(南院樞密使): Nanshumiyuan(南樞密院)'ın nazırı olarak Huitong(會同) 10.yılında Taizong'un Houjin(後晉) Devleti'nin sistemini örnek alarak oluşturduğu bir makamdır.

¹⁴ Dongtouchengfengguan(東頭承奉官): Hitaylar Nanmian(南面:Güney Bölümü)'da Menxia sheng(門下省:devlet bürosunun adı)'e bağlı bir memuriyet.

¹⁵ Shumiyuantongshi(樞密院通使): Shumiyuan(樞密院) kurumu, Hanzu kökenli kişilerin ikamet ettiği bölgeye kurulan Hanzu kökenlilerin askeri görevlerini idare eden bir kurumdur.

Beishumiyuan(北樞密院) ve Nanshumiyuan(南樞密院) olarak kuzey ve güney olmak üzere iki ayrı birime ayrılmıştır. Shumiyuantongshi(樞密院通使), Shumiyuan(樞密院) kurumunu idarecisi konumundaki görevliye verilen isimdir.

¹⁶ Shangjinghuangchengshi(上京皇城使): Saray kapılarının açılıp kapatılması ve korunması gibi görevleri yürütür. Nanmian(南面)'da Jingguan(京官: şehir idaresi) ile ilgilenen Shangjing Huangchengshisi(上京皇城使司) kurumunun sorumlusudur.
¹⁷ LS. 82, 12.

¹⁸ Liao Hanedanlığı(遼) içerisinde hükümdarlık için hak iddia edebilecek hanedan üyeleri bulunuyordu. Bu duruma örnek olarak Liao(遼) hükümdarı Muzong(穆宗)'un Shizong(世宗)'u öldürterek tahta çıkması gösterilebilir.

¹⁹ Yizhidachen(易置大臣): Yüksek makamlardaki kişilerdir. Başlıca gelen ve önemli vazifeleri yürüten yöneticilerdir.

Song Hanedanlığı, birçok sefer Yanyunshiliuzhou bölgesini geri almak için Liao Hanedanlığı'na taarruzda bulunmuştur. Ancak Liao Hanedanlığı başarılı bir şekilde Song Hanedanlığı'nın saldırılarını geri püskürtmüştür. Liao Hanedanlığı özellikle de Gaoliang nehri Savaşı(高梁河戰鬪:979)'nda büyük bir zafer elde etmiştir(Jihhun Park, 2010, s.69-104). Ancak genç yaşta Shengzong'un tahta çıkması ile Song Hanedanlığı'ndan Taizong tekrardan Liao Hanedanlığı'na saldırmış ve Yanyunshiliuzhou'yu geri almaya çalışmıştır. Taizong, 300 bin kişilik ordusunu seferber etmiş ve ordusunu üç birliğe bölerek Liao Hanedanlığı'na saldırmıştır.

LiaoShi(遼史) tarih kaynaklarında Shengzong hakkındaki Shengzong Benji(聖宗 本紀) kayıtlarında Yuyue(于越)²⁰ Yelüxiuge(耶律休哥)'nin söylemine göre '3. ayın Jiayu(甲戌) günü Song Hanedanlığı ordusunu seferber ederek generaller Caobin(曹彬), Cuiyanjin(崔彥進) ve Mixin(米信)'i Xiong zhoudao(雄州道: Xiongzhou yolu)'ya; Tianzhongjin(田重進)'i Feihudao(飛狐道: Feihu yolu)'ya; Panmei(潘美) ve Yangjiye(楊繼業)'yi Yanmendao(雁門道: Yanmen yolu)'ya göndererek taarruzlarda bulunmuş ve Qigouguan(岐溝關), Zhuozhou(涿州), Guanxian(固安縣), Xincheng(新城) gibi bölgelerin hepsini fethetmiştir.' şeklinde geçmektedir.²¹

Liao Hanedanlığı'ndan Xiaotaihou ve Shengzong orduya önderlik etmiş ve saldırıları engellemek amacıyla orduyu savaşa sokmuştur. Liao Hanedanlığı, Song Hanedanlığı'nın ordusunu üçe bölerek saldırması üzerine Song ordusunu birer birer bertaraf etmeye çalışmıştır(Jihhun Park, 2010, s.69-104). Yelüxiuge Caobin'i engellemekle ve Yelüxiezhen ise Panmei'yi engellemekle görevlendirilmiştir. Xiaotaihou ve Shengzong, arka cepheden destekte bulunmuştur. Liao Hanedanlığı, Qigouguan(岐溝關), Shuozhou(朔州) ve Junziguan(君子館) bölgelerinde Song Hanedanlığı'na karşı büyük bir zafer elde etmiş ve saldırıları başarılı bir şekilde geri püskürtmüştür(LS. 11, 11.).

²⁰ Yuyue(于越): Guiguan(貴官: seçkin yönetici) olan kişilerin üstlendiği bir makamdır. Sadece önemli icraatlarda bulunan yöneticilere verilen bir makamdır.

²¹ 三月甲戌, 于越休哥奏宋遣曹彬, 崔彥進, 米信由雄州道, 田重進飛狐道, 潘美, 楊繼業雁門道來侵, 岐溝, 涿州, 固安, 新城皆陷。Bkz. L S. 11, 11.

²² LS. 82, 12.

²³ Xinanmianzhaotaoshi(西南面招討使): Taizu döneminden itibaren esir ve boyun eğerek teslim olan kişilerin asker olarak k aydedilmesi ve bu şekilde onlardan faydalanılmasını sağlama için gereken işleri yürüten kişidir. Xiangwen(詳穩), Tongjun(統軍) ve Zhaotaoshi(招討使) bu işlerin idaresini yürütmüştür. Zhaotaoshi olan kişiler Xinanmianzhaotaoshi ve Xibeiluzhaotaoshi(西北路招討使) olarak ayrılıyordu.

四年, 宋遣曹彬、米信將十萬眾來侵, 隆運從太后出師敗之, 加守司空, 封楚國公。師還, 與北府宰相室昉共執國政。

Tonghe(統和) 4.yılında, Song Hanedanlığı, 100 bin askeri Caobin(曹彬) ve Mixin(米信)'in komutasına vererek Liao Hanedanlığı'na hücumu geçmiştir. Buna karşılık olarak YelülongYun(耶律隆運), ana kraliçe ile birlikte orduyu öncülük edip savaşa çıkararak Song ordusunu mağlup etmesi amacıyla önce Shousigong(守司空) olarak ve sonrasında Chuguogong(楚國公) olarak atanmıştır. LongYun, Beifuzaixiang(北府宰相) olan Shifang(室昉) ile birlikte devlet idaresini yürütmüştür.²²

Handerang, Xinanmianzhaotaoshi(西南面招討使)²³ olarak orduya önderlik etmiş ve Song ordusunu geri püskürtmüştür. Handerang, Song ordusunu başarılı bir şekilde geri püskürterek başarıları ile takdir görmüş ve Shousigong(守司空)²⁴ olarak atanmıştır ve sonrasında Chuguogong(楚國公)²⁵ görevine getirilmiştir. Daha sonra Beifuzaixiang(北府宰相)²⁶ olan Shifang(室昉) ile birlikte devlet siyasetini yürütmüştür(LS. 82, 12). Ayrıca birçok farklı makama getirilmesi ile birlikte Handerang'ın yetki gücü daha da artmıştır. Bunun yanında halkı iyi bir şekilde yöneterek devletin istikrarını sağlamak için çaba sarf etmiştir.

3. Chanyuan Antlaşması ve Liao ile Song Barış

Liao Hanedanlığı'nda Shengzong döneminde Yongxibeifa Seferi başarılı bir şekilde engellenmiş ve Xiaotaihou'nun istikrarlı kral naipliği sayesinde devletin gücü de gün geçtikçe artmıştır(Jihhun Park, 2011, s.95-130). Liao Hanedanlığı, birçok defa Song Hanedanlığı'na taarruzda bulunmuştur. O dönem Liao Hanedanlığı kaynaklarında 'Tonghe(統和) 17.yılında(999) sonbaharında, 7.ayda, ferman çıkarılarak Song Hanedanlığı'nın fethinin her vilayete ilan edilmesi emredilmiştir.', 'Song Hanedanlığı'nı fethetmek için ordu harekete geçmiştir.', '10.ayın Guiyou(癸酉) gününde Suicheng(遂城)'e taarruza geçilmiştir ancak başarısız

²⁴ Shousigong(守司空): Sigong(司空), Çin'de uzun bir tarihe sahip olan oldukça yüksek bir makamdır.

²⁵ Chuguogong(楚國公): Chu(楚) Devleti'nin düküdür. Chuwang(楚王), Chu(楚) Devleti'nin kralıdır. Buna benzer makamlar olarak Jinwang(晉王:Jin kralı), Qiawang(齊王:Qi kralı), Yanwang(燕王:Yan kralı), Liangwang(梁王:Liang kralı) gösterilebilir.

²⁶ Beifuzaixiang(北府宰相): Liao Hanedanlığı, devletin düzgün bir şekilde işletilmesi için yetki organını Bei(北:Kuzey) ve Nan(南:Güney), yani kuzey ve güney olarak ikiye bölerek devleti idare etmiştir. Beifuzaixiang(北府宰相), Beifu(北府: Kuzey Bölge)'nun Zaixiang(宰相:vezir)'i anlamına gelmektedir.

olunmuştur ve Xiaojiyuan(蕭繼遠) gönderilerek Langshanzhen(狼山鎮)'in Shizhai(石砦) bölgesine taarruz edilmiş ve fethedilmiştir.' ve Yingzhou(瀛州)'da Song ordusu ile savaşarak Kangzhaoyi(康昭裔) ve Songshun(宋順) fethedilmiş ve askeri kuvvetlerin çoğu ele geçirilmiştir.' şeklinde kayıtlar geçmektedir.²⁷ Bu şekilde Liao ve Song'un sınır bölgesindeki çarpışması devam etmiştir.

Tonghe 22.yılında(1004) Liao Hanedanlığı, Çin topraklarının sahibi olmak için Song Hanedanlığı'na karşı daha kapsamlı bir saldırıya geçmiştir. Liao Hanedanlığı, yağmalama yaparak Song Hanedanlığı'nın başkenti Kaifeng'in yakınlarına kadar ordusunu ilerletmiştir. O dönem kaynaklarında '11.ayın Guihai(癸亥) gününde Majundouzhihuishi(馬軍都指揮使)²⁸ olarak görev yapan Yelükelü(耶律課里), Mingzhou(洺州)'da Song Hanedanlığı ordusu ile karşı karşıya gelmiş ve Song ordusunu geri püskürtmüştür. Jiazi(甲子) gününde Dongjingliushou(東京留守) olarak görev yapan Xiaopaiya(蕭排押), Song Hanedanlığı'nda Weifuguanli(魏府官吏) olarak görev yapan Tianfengji(田逢吉), Guoshourong(郭守榮), Changxian(常顯) ve Liuchuo(劉綽) gibi isimleri yakalayarak hükümdara sunmuştur.' şeklinde kayıtlar geçmektedir.²⁹ Bu şekilde Liao Hanedanlığı ordusu, ezici bir şekilde Song ordusunu yenerek geri püskürtmüş ve daha da ilerleyerek Song Hanedanlığı'nın başkenti Kaifeng'e kadar gelmiştir.

Liao Hanedanlığı ordusunun başkent Kaifeng için tehlike teşkil etmesi sebebiyle Song Hanedanlığı hükümdarı Zhenzong(眞宗) başkenti başka bir yere taşıyarak kaçmayı planlamıştır. Ancak vezir Kouzhun(寇準), ölüm pahasına da olsa savaşılması gerektiğini ve Zhenzong'un bizzat savaşa çıkması gerektiğini öne sürmüştür. Song Hanedanlığı'ndan Zhenzong, vezir Kouzhun'un önerisini dinlemiş ve orduya öncülük ederek karşı hücumda bulunmuştur. Song Hanedanlığı'ndan Zhenzong'un savaşa girişmesi ile Song ordusunun mücadele ruhu oldukça artmıştır. Ancak Liao Hanedanlığı'nın taarruzları ile Song topraklarının içlerine kadar ilerlemiş olması sebebiyle Liao Hanedanlığı için daha fazla yayılmak zorlaşmış ve cephenin gerilerinden

²⁷ 秋七月，以代宋詔諭道。七月庚辰朔，幸南京。己亥，南伐。癸卯，射鬼箭。北院樞密使魏王耶律斜軫薨，以韓德讓兼知北院樞密使事。冬十月癸酉，攻遂城，不克。遣蕭繼遠攻狼山鎮石砦，破之。次瀛州，與宋軍戰，擒其將康昭裔，宋順，獲兵仗，器甲無算。進攻樂壽縣，拔之。次遂城，敵衆臨水以拒，縱騎兵突之，殺戮殆盡。Bkz. LS. 14, 14.

²⁸ Majundouzhihuishi(馬軍都指揮使): Kumandan olarak orduyu komuta eden, denetleyen, terbiye eden ve ordunun bütün idaresini üstlenen makamdır.

²⁹ 十一月癸亥，馬軍都指揮使耶律課里遇宋兵于洺州，擊退之。甲子，東京留守蕭排押獲宋魏府官吏田逢吉，郭守榮，常顯，劉綽等以獻。Bkz. LS. 14, 14.

Song ordusunun devamlı olarak yaptığı taarruzlar ile savaşın yönü değişmeye başlamıştır(Jihhun Park, 2011, s.95-130). Song Hanedanlığı, Liao Hanedanlığı'nın saldırılarına dirençli bir şekilde karşı koymuştur. Sonunda Liao Hanedanlığı, Song Hanedanlığı ile Chanyuan Antlaşması yapmış ve ordusunu geri çekmiştir(Denis Twitchett, 1994, s.108-111). O dönem kaynaklarında Wuzi(戊子) günü, Song Hanedanlığı Liao Hanedanlığı'na Lijichang(李繼昌)'ı göndererek barış isteğinde bulunmuş ve Huangtaihou(皇太后)'yu amca eşi(Shumu:叔母) olarak kabul etmiş ve her yıl 100 bin Liang(兩) gümüş(Yin:銀) ile 200 bin Pi(匹) ipek kumaş(Juan:絹) göndermeye söz vermiştir. Bu şekilde barış isteği kabul edilmiş ve hemen ardından Gemenshi(閤門使)³⁰ olarak görev yapan Dingzhen(丁振) diplomatik belgelerle birlikte Song Hanedanlığı'nı ziyaret etmiştir. Jichou(己丑) gününde her birliğe ferman gönderilerek teyakkuz durumuna son verilmiştir. Bu ay içerisinde ordu geri çekilmiştir. Huangtaihou, Chengxiang(丞相)³¹ ve Qiwang(齊王)'ın Handechang'a Yelü soyadını verdikleri ve Wangjin(王晉) olarak atadıkları şeklinde kayıtlar geçmektedir.³² O dönemde Handechang, Xiaotaihou'nun Güney Seferi'ne katılmıştır. Ayrıca Song Hanedanlığı ile Chanyuan Antlaşması'nın yapılmasına ön ayak olmuştur.³³

二十二年，從太后南征，及河，許宋成而還。徙王晉，賜姓，出宮籍，隸橫帳季父房後，乃改賜今名，位親王上，賜田宅及陪葬地。

Longyun, Tonghe 22.yılında(1004), Huangtaihou ile birlikte Song Hanedanlığı'na karşı sefer düzenlemiş ve Huang nehri(黃河)'ye kadar girilmesi sonucunda Song Hanedanlığı ile barış antlaşması yapılarak geri dönülmüştür. Daha sonra Jinwang(王晉) olarak atanmış ve hükümdar tarafından Yelü soyadı verilmiştir. Gongji(宮籍)'den çıkarılarak Hengzhang(橫帳) Jifufang(季父房)'ın soyuna, yani aynı zamanda hükümdarın soyuna, geçirilmiştir. Bu şekilde hükümdardan günümüzde bilinen son ismini almış ve makamı da Qinwang(親王)'a göre daha üst bir konuma

³⁰ Gemenshi(閤門使): Tang(唐) Devleti döneminde hükümdarın emrindeki yöneticiler, Dongxigemen(東西閤門) denilen bir kapıdan geçerek giriş-çıkış yaparlarmış. Bu giriş-çıkışları idare eden görevli ise Gemenshi(閤門使)dir.

³¹ Chengxiang(丞相): Liao Hanedanlığı'ndaki en yüksek makamlı memuriyettir.

³² 戊子，宋遣李繼昌請和，以太后爲叔母，願歲輸銀十萬兩，絹二十萬匹。許之，即遣閤門使丁振書報聘。己丑，詔諸軍解嚴。是月，班師。皇太后賜大丞相齊王韓德昌姓耶律，封王晉。Bkz. LS. 14, 14.

³³ 二十二年，從太后南征，及河，許宋成而還。Bkz. LS. 82, 12.

yükseltilmiştir. Ayrıca tianzhai(田宅) ve peizangde(陪葬地) gibi birçok hediye almıştır.³⁴

Chanyuan Antlaşması ile Liao ve Song arasında barış dönemine girilmiştir. Song Hanedanlığı, yüksek miktarda vergiyi Liao Hanedanlığı'na ödemeye başlamıştır. Chanyuan Antlaşması, 4 ana madde olarak özetlenebilir. Daha önce bahsedilen kayıtlarda da geçtiği üzere Song Hanedanlığı, her yıl Liao Hanedanlığı'na 200 bin Pi ipek kumaş ve 100 bin Liang gümüş göndermeyi kabul etmiştir. Ayrıca Song Hanedanlığı hükümdarı Zhenzong, Liao Hanedanlığı hükümdarı Shengzong'un annesi Xiaotaihou'yu amca eşi olarak kabul etmiş ve iki ülke hükümdarı kardeşlik ilişkisi kurmuştur(Jihhun Park, 2011, s.95-130). Bu şekilde Hanzu milletinin uzun zaman boyunca sürdürdüğü bir dünya görüşü olan Zhonghuasixiang(中華思想:Hua-Yi ayrımı) açısından bakıldığında hükümdarın yani cennetin oğlunun bir kardeşinin olması, bu ideolojiyi yıkmaktadır ve bu durum Çin açısından aşağılayıcı bir durum olarak görülmüştür. Ayrıca Liao ve Song aralarında esir ve mülteci alışverişinde bulunmuş ve ülke sınırları olduğu şekilde korunmuştur. Song Hanedanlığı artık Yanyunshiliuzhou üzerinde bir hakimiyet iddiasında bulunamamıştır.

Daha sonra birçok sefer daha Liao ve Song arasında mücadeleler yaşanmış ancak bu mücadelelerden Liao Hanedanlığı galip ayrılmıştır ve Chanyuan Antlaşması sürdürülmüştür. Handerang'ın üstün dış politika yeteneği ile Chanyuan Antlaşması yapılmış ve Liao Hanedanlığı, Song Hanedanlığı'ndan yüksek miktarda vergi alarak ekonomik ve kültürel olarak gelişme göstermiştir(Jihhun Park, 2011, s.95-130). Ayrıca Kuzeydoğu Asya'da Liao, Song ve Goryeo güç dengesi oluşturulmuş ve Curçenler(Nüzhen:女眞)'in Jin(金) Hanedanı'nı ilerlettiği döneme gelinene kadar bir barış dönemine girilmiştir. Daha sonra Handerang, 1011 yılında Goryeo Hanedanlığı'na yapılan sefer sürecinde hastalanıp vefat etmiş ve hareketli yaşamını tamamlamıştır.³⁵

Sonuç

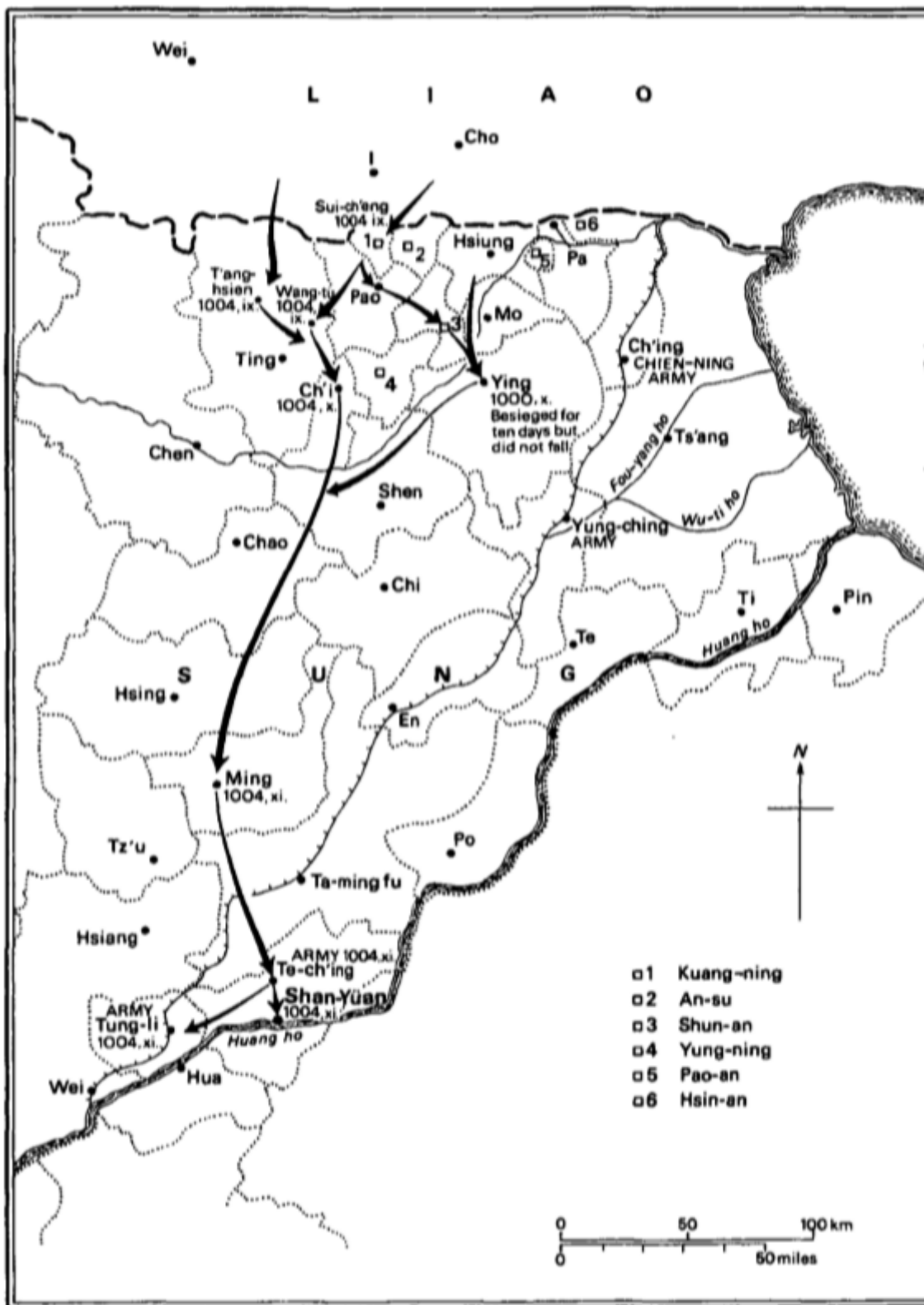
Bu araştırmada Handerang üzerinde durulmasının sebebi, Handerang'ın Osmanlı İmparatorluğu'nun devşirme kökenli vezir ve vezir-i a'zamları ile birçok ortak noktaya sahip olmasıdır. Liao Hanedanlığı'nın Hanzu kökenli bir bürokrati olan Handerang ve Osmanlı'nın devşirme kökenli vezir ve vezir-i a'zamları, önemli hakları elinde tutan güç grupları değillerdi. Bu kişiler, kendi kabiliyetleri ile ilerleme göstermiş ve topraklarında yaşadıkları devlet için kendilerini adanmışlardır. Bu kişiler için kendi kökenleri önem arz etmiyordu. Handerang, Hanzu kökenliydi ve Liao Hanedanlığı'nda birçok üst mevkide bulunmuş ve bir Hanzu devleti olan Song Hanedanlığı ile yapılan savaşta da aktif bir faaliyet göstermiştir(LS, 82, 12). Handerang, üstün bir askeri kabiliyet göstermiştir. Ayrıca sahip olduğu siyaset kabiliyetiyle Xiaotaihou ile birlikte Liao hükümdarı Shengzong döneminde Liao Hanedanlığı'nı güçlü ve refah seviyesinde bir devlet haline getirmiştir. Bunun yanında Song Hanedanlığı ile Chanyuan Antlaşması yapılmış ve Kuzeydoğu Asya'nın süper güçleri olan Song, Liao ve Goryeo arasında güç dengesi kurulmuştur(Jungsoo Han, 2012, s.103-133). Liao Hanedanlığı, Shengzon döneminde siyasi ve ekonomik yönden gelişmiş ve güçlü bir devlet olarak ilerleme göstermiştir. Bu şekilde Handerang'ın gösterdiği önemli başarı ve icraatlar, aynı devirde Büyük Selçuklu Devleti'nin ünlü veziri olan Nizamü'l-Mülk'ün başarıları ile örtüşmektedir.

Doğu'da Handerang ile Orta Asya'da Nizamü'l-Mülk, yeniden doğdukları devletleri güçlü bir imparatorluk olarak geliştiren ünlü vezirler olarak tarihte iz bırakmışlardır. Bir sonraki bölümde Liao shi tarih kaynaklarında geçen Handerang hakkındaki Liezhuan kayıtlarının çevirisi bulunmaktadır.

³⁴ LS, 82, 12.

³⁵ 從伐高麗還，得未疾，帝與後臨視醫藥。薨，年七十一。贈尚書令，諡文忠，官給葬具，建廟乾陵側。無子。清寧三年，以魏王貼不子耶魯為嗣。天祚立，以皇子敖盧斡繼之。弟德威，侄制心。Bkz. LS, 82, 12.

Tablo: Liao Hanedanlığın Güney Seferi 1004

The Cambridge History of China Volume 6 Alien Regimes and Border States 907-1368, 1994, s.106.

KISALTMALAR

LS: Liao Shih (遼史)

KAYNAKÇA

Jungsoo Han, "The Aspects of the Calendar System in Accordance with the Establishment and Change of the Relationship between Goryeo, Song and Khitan: from Gwangjong to Hyeonjong", *The Society for Study of Korean History of Thoughts* 41, 2012, s.103-133.

İkjoon Chul, "The Growth and Patterns of the Chinese Officials in the Period of Ching tsung and Shengtsung's Reign of Liao Dynasty", *Institute of Humanities* 10, 1988, s.135-159.

Jihhun Park, "A Study on the Yongxi North Invasion in Emperor Taizong Period of The Song Dynasty", *Institute for Military History* 74, 2010, s.69-104.

Jihhun Park, "War and the peace Treaty between Song China and Liao: An Inference the Battle and Pact of Chanyuan", *Northeast Asian History Foundation* 34, 2011, s.95-130.

Denis Twitchett, John K. Fairbank, *The Cambridge History of China Volume 6 Alien Regimes and Border States 907-1368*, 1994.

Liaoshi(遼史) Tarih Kaynaklarında Geçen

Handerang(韓德讓) Hakkındaki Liezhuan(列傳) Kayıtları

遼史, 卷 八十二 (82), 列傳 第十二 (12)

耶律隆運, 本姓韓, 名德讓, 西南面招討使匡嗣之子也。統和十九年, 賜名德昌; 二十二年, 賜姓耶律; 二十八年, 復賜名隆運。重厚有智略, 明治體, 喜建功立事。侍景宗, 以謹飭聞, 加東頭承奉官, 補樞密院通事, 轉上京皇城使, 遙授彰德軍節度使, 代其父匡嗣為上京留守, 權知京事, 甚有聲。尋復代父守南京, 時人榮之。宋兵取河東, 侵燕, 五院紕詳穩奚底、統軍蕭討古等敗歸, 宋兵圍城, 招脅甚急, 人懷二心。隆運登城, 日夜守禦。援軍至, 圍解。及戰高梁河, 宋兵敗走, 隆運邀擊, 又破之。以功拜遼興軍節度使, 徵為南院樞密使。

Yelülongyun(耶律隆運)'un asıl soyadı Han(韓), adı ise Derang(德讓)'dır. Xinan mian zhao tao shi(西南面招討使) olarak görev yapan Kuangsi(匡嗣)'nin oğludur. Tonghe(統和) 19.yılında(1001) hükümdar tarafından Dechang(德昌) ismi verilmiştir ve Tonghe 22.yılında(1004) ise hükümdar tarafından Yelü(耶律) soyadı verilmiştir. Tonghe 28.yılında(1010), yeniden hükümdar tarafından Longyun(隆運) ismi verilmiştir. İtibarlı, zeki, yönetim ve idare konusunda üstün becerili ve devlet için çalışmayı seven bir kişiydi. Jingzong(景宗) için çalıştığı dönemde

ihtiyatlı ve görgülü olması ile ün salarak Dongtouchengfengguan(東頭承奉官) olarak atanmış ve sonrasında ise Shumiyuan(樞密院)'a Tongshi(樞密院通事) olarak atanmıştır. Ardından ise Shangjinghuangchengshi(上京皇城使) olarak görevlendirilmiştir. Belirli bir yetkisi olmayan ve fahri olan Zhangdejunjiedushi(彰德軍節度使) makamına atanmıştır ve babası KuangSi(匡嗣)'nin yerine Shangjingliushou(上京留守) olarak görevlendirilmiştir. Ardından Quanzhijingshi(權知京事) görevine de getirilmesi ile birlikte şanı ve saygınlığı daha da artmıştır. Song ordusu Hedong(河東)'u işgal edip de Yan(燕) bölgesine saldırınca Wuyuanjiuxiangwen(五院紕詳穩) görevindeki Xidi(奚底), Tongjun(統軍) görevindeki XiaotaoGu(蕭討古) gibi kişiler yenik düşerek geri çekilmiştir. Song ordusunun Nanjingcheng(南京城) Kalesi'nin kuşatarak boyun eğilmesi için çağrı yapması ve tehdit etmesi üzerine insanlar boyun eğmeyi kabullenmiştir. Ancak Yelülongyun kaleyi gece gündüz savunmaya devam etmiştir. Destek kuvvetlerin gelmesi ile Song(宋) ordusunun kuşatması dağılmıştır. Gaoliang nehri(高梁河) Savaşı'nda Song ordusunun büyük bir hezimete uğradıktan sonra kaçışını bekleyen Yelülongyun, tekrardan hücum ederek Song ordusunu tamamen bertaraf etmiştir. Bu başarı sonucunda liaoxing Junjiedushi(遼興軍節度使) makamına getirilmiş ve ardından hükümdar tarafından çağırılarak Nanyuanshumishi(南院樞密使) olarak atanmıştır.

景宗疾大漸, 與耶律斜軫俱受顧命, 立梁王為帝, 皇后為皇太后, 稱制。隆運總宿衛事, 太后益寵任之。統和元年, 加開府儀同三司, 兼政事令。四年, 宋遣曹彬、米信將十萬眾來侵, 隆運從太后出師敗之, 加守司空, 封楚國公。師還, 與北府宰相室昉共執國政。上言山西四州數被兵, 加以歲饑, 宜輕稅賦以來流民, 從之。六年, 太后觀擊鞠, 胡裏室突隆運墜馬, 命立斬之。詔率師伐宋, 圍沙堆, 敵乘夜來襲, 隆運嚴軍以待, 敗走之, 封楚王。九年, 復言燕人挾奸, 苟免賦役, 貴族因為囊橐, 可遣北院宣徽使趙智戒諭, 從之。

Jingzong'un hastalığı giderek şiddetlenince Longyun, Yelüxiezhen(耶律斜軫) ile birlikte vasiyeti birlikte dinlemiş ve Liangwang(梁王) hükümdar ilan edilmiş, Jingzong'un eşi olan Huanghou(皇后) Huangtaihou(皇太后) ilan edilmiştir. Ayrıca Yelülongyun, Zongsuweishi(總宿衛事)³⁶ olarak atanmış ve Huangtaihou(皇太后) ona daha çok güven duymuş ve değer vermiştir. Tonghe ilk yılında(983),

³⁶ Zongsuweishi(總宿衛事): Suwei(宿衛), sarayda kalarak sarayı koruma görevindeki kişidir. Zongsuweishi(總宿衛事), bu gibi sarayı koruma işlerini idare etmekten sorumlu kişidir.

Kaifuyitongsansi(開府儀同三司)³⁷ ve aynı zamanda Zhengshiling(政事令)³⁸ görevlerine atanmıştır. Tonghe(統和) 4.yılında, Song Hanedanlığı(Song), 100 bin askeri Caobin(曹彬) ve Mixin(米信)'in komutasına vererek Liao Hanedanlığı'na hücumu geçmiştir. Buna karşılık olarak Yelülongyun, ana kraliçe ile birlikte orduyu öncülük edip savaşa çıkarak Song ordusunu mağlup etmesi amacıyla önce Shousigong(守司公) olarak ve sonrasında Chuguogong(楚國公) olarak atanmıştır. Longyun, Beifuzaixiang(北府宰相) olan Shifang(室昉) ile birlikte devlet idaresini yürütmüştür. Longyun, Shanxi(山西)'nin 4 eyaletinin sıklıkla saldırılara maruz kalması ve tarımın bozulması sebebiyle vergilerin azaltılarak göçebe halkın da bu bölgeye geri döndürülmesi gerektiği fikrini hükümdara iletmış ve hükümdar da onun bu önerilerini kabul ederek uygulamıştır. Tonghe 6.yılında(988), Huangtaihou(皇太后)'nun Jiju(擊鞠:polo oyunu) izlediği sırada Hulishi(胡裏室) Yelülongyun'un üstüne atılınca Yelü longyun attan düşmüş ve Huangtaihou(皇太后)'nun verdiği emir ile Hulishi(胡裏室) idam edilmiştir. Hükümdarın emri ile Longyun, orduyu komuta ederek Song Hanedanlığı'na hücumu geçmiş ve Sha dui(沙堆)'yi kuşatmıştır. Song ordusunun geceyi fırsat bilerek baskın yapması üzerine Yelülongyun birliklerini tetikte tutmuş ve Song ordusunu geri püskürtmeyi başarmıştır. Bu başarı sonucunda Chuwang(楚王) olarak atanmıştır. Tonghe 9.yılında(991), Longyun'un hükümdara "Yan(燕) eyaletindeki kişilerin kötü düşüncelerle vergi ödemeyerek üstüne bir de çalışmamaları ve asillerin de yalnızca kendi servetlerini genişletmeye devam etmesi sebebiyle Beiyuanxuanhuishi(北院宣徽使)³⁹ görevindeki Zhaozhi(趙智)'yi göndererek bu kişileri kontrol altına alması iyi olacaktır." demesi üzerine hükümdar da bu öneriyi kabul ederek olduğu gibi uygulamasını emretmiştir.

十一年，丁母憂，詔強起之。明年，室昉致政，以隆運代為北府宰相，仍領樞密使，監修國史，賜興化功臣。十二年六月，奏三京諸鞠獄官吏，多因請托，曲加寬貸，或妄行撈掠，乞行禁止。上可其奏。又表請任賢去邪，太后喜曰：「進賢輔政，真大臣之職。」優加賜賚。服闋，加守太保、兼政事令。會北院樞密使耶律斜軫薨，詔隆運兼之。久之，拜大丞相，進王齊，

總二樞府事。以南京、平州歲不登，奏免百姓農器錢，及請平諸郡商賈價，並從之。

Tonghe 11.yılında(993), annesi vefat ettiği için cenaze töreni düzenleyen Longyun, hükümdarın emri ile cenaze döneminde de vazifelerini yerine getirmeye devam etmiştir. Bir sonraki yıl, Shifang'ın görevini bırakması üzerine Yelülongyun onun yerine Beifuzaixiang(北府宰相) olarak atanmıştır ve Shumishi(樞密使) ile Jianxiuguoshi(監修國史)⁴⁰ görevlerini üstlenerek Xinghuagongchen(興化功臣) unvanını almıştır. Tonghe 12.yılında(994) 6.ayında Longyun, Sanjing(三京: 3 şehir)'in zindanlarında çalışan memurların, kişilerin isteklerine göre yasaları çiğneyerek bazı insanları zindandan çıkardıklarını veya cezaları kafalarına göre verdiklerini hükümdara ileterek bu durumun engellenmesi ve yasaklanmasını talep etmiş ve bu talebi hükümdar tarafından yerine getirilmiştir. Ayrıca Longyun tekrardan hükümdardan talepte bulunarak düzgün memurların bu görevlere atanmasını ve hilekâr, düzenbaz olan kişilerin bu görevlerden alınmasını istemiştir. Bu talep karşısında Huangtaihou oldukça memnun olarak "Akıllı kişileri görevlere getirerek ülke için çalışmalarını sağlamak memur olan kişiler için çok önemli bir husustur." demiş ve Yelülongyun'a çok sayıda hediyeye göndermiştir. Annesinin cenazesinin bitmesi üzerine Yelülongyun shoutaibao(守太保) ve zhengshiling(政事令) olarak atamıştır. O sırada Beiyuanxuanhuishi(北院樞密使) olan Yelüxiezhen(耶律斜軫) vefat edince, verilen emir ile Yelü longyun Beiyuanxuanhuishi görevini de üstlenmiştir. Bir zaman sonra Yelülongyun Dachengxiang(大丞相) olarak atanmış ve sonrasında Qiwang(齊王) olarak da atanarak iki Shumiyuan(樞密院) vazifesini birden yürütmeye başlamıştır. Longyun(隆運), Nanjing(南京) şehri ve Pingzhou(平州:Ping bölgesi)'da tarımın bozulması ve hasat alnamaması sebebiyle halkın tarım aletleri vergisinden muaf tutulması ve her eyaletteki tüccarların ürünlerinin fiyatlarının eşitlenmesi için hükümdardan talepte bulunmuştur ve hükümdar onun bu taleplerini kabul ederek uygulamaya geçirmiştir.

二十二年，從太后南征，及河，許宋成而還。徙王晉，賜姓，出宮籍，隸橫帳季父房後，乃改賜今名，位親王上，賜田宅及陪葬地。從伐高麗還，得未疾，帝與後臨視醫藥。薨，年七十一。贈尚書令，諡文忠，官給葬具，建廟乾陵側。無子。清

³⁷ Kaifuyitongsansi(開府儀同三司): Kralın emrindeki yöneticilere jiahao(加號) yapabilmek amacıyla oluşturulan Wensanguan(文散官)'ın en yetkili memurudur.

³⁸ Zhengshiling(政事令): Zhengshisheng(政事省) kurumunun amiridir. Taizu(太祖) döneminde Zhengshi sheng(政事省) ülkenin iç ve dış bütün işleriyle ilgilenmiştir.

³⁹ Beiyuanxuanhuishi(北院宣徽使): XuanhuiBeiYuan(宣徽北院

使) da denilir ve Beimianguan(北面官)'a bağlı şekilde XuanhuiBeiYuan(宣徽北院) kurumunun bütün işlerinin idaresinden sorumlu kişidir.

⁴⁰ Jianxiuguoshi(監修國史): Shiguan(史官:tarihçi) olan kişileri idaresinden sorumlu olan kişiye Jianxiu(監修) denir. GuoshiYuan(國史院: tarihi kaydeden kurum)'ın kurulmasının ardından bu kurumun baş idarecisi olarak Jianxiuguoshi(監修國史) atanmıştır.

寧三年，以魏王貼不子耶魯為嗣。天祚立，以皇子敖盧斡繼之。
。弟德威，侄制心。

Longyun, Tonghe 22.yılında(1004), Huangtaihou ile birlikte Song Hanedanlığı'na karşı sefer düzenlemiş ve Huanghe(黃河)'ye kadar girilmesi sonucunda Song Hanedanlığı ile barış antlaşması yapılarak geri dönmüştür. Daha sonra Jinwang(王晉) olarak atanmış ve hükümdar tarafından Yelü(耶律) soyadı verilmiştir. Gongji(宮籍:saray defteri)'den çıkarılarak Hengzhang(橫帳) Jifufang(季父房)⁴¹ 'ın soyuna, yani aynı zamanda hükümdarın soyuna, geçirilmiştir. Bu şekilde hükümdardan günümüzde bilinen son ismini almış ve makamı da Qinwang(親王:hükümdarın akrabaları)'a göre daha üst bir konuma yükseltilmiştir. Ayrıca tianzhai(田宅:tarla ve ev) ve peizangde(陪葬地: kralın yanında bulunan kralın emrindeki yetkililerin mezar yeri) gibi birçok hediye almıştır. Longyun, Gaoli(高麗)'ye karşı yapılan sefere de katılmıştır ancak döndükten sonra hastalığa yakalanmıştır. Hükümdar ve Huangtaihou ona ilaç ile doktor göndererek tedavisi ile ilgilenmiştir. Yelülongyun 71 yaşında vefat etmiştir. Vefatından sonra Shangshuling(尚書令)⁴² makamına getirilmiş ve Wenzhong(文忠) unvanı verilmiştir. Devlet tarafından cenaze için gerekli eşyalar gönderilmiş ve Ganling(乾陵: Jingzong(景宗)'un mezarlığı)'in yanına Yelülongyun'u anmak için türbe yaptırılmıştır. Longyun'un erkek evladı yoktu. Qingning(清寧) 3.yılında(1057), Weiwang(魏王) olan Tiebu(貼不)'nun oğlu Yelu(耶魯)'nun Yelülongyun'un soyunu devam ettirmesi sağlanmıştır. Tianzuodi(天祚帝) tahta çıkınca ise Huangzi(皇子:Prens) Aoluewo(敖盧斡) onun soyunu devam ettirmiştir. Longyun'un Yelüdewei(耶律德威) adında bir kardeşi ve Yelüzhixin(耶律制心) adında bir yeğeni vardı.

⁴¹ Jifufang(季父房): Hükümdarın akrabası olan 4 aileden birisidir. Jifufang(季父房) ile changgunsı(常袞司) denilen kişi ilgilenirdi.

⁴² Shangshuling(尚書令): ShangShuSheng(尚書省)'deki en yüksek makamlı memurdur. Hitaylar'da Nanmian chaoguan(南面朝官: Güney Bölüm'deki memurlar) arasında en yüksek mevkiye sahip memurdur.